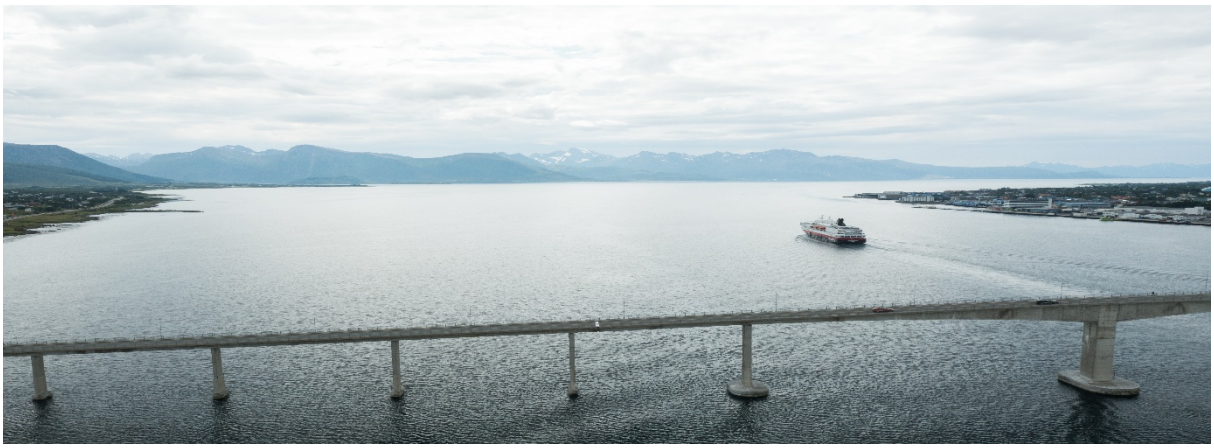
Økonomistatus i Sortland kommune per 31.12.2025

En kort og lettlest oversikt over hvorfor kommunens økonomi er presset – og hva det betyr for innbyggere, ansatte og tjenester i tiden framover.

Kort fortalt
Ved utgangen av 2025 er kommuneøkonomien i Sortland alvorlig presset. Inntektene dekker ikke de løpende utgiftene, og reservene er brukt opp. Det betyr at kommunen må omstille seg for å sikre bærekraftige tjenester framover.

Dette er de viktigste signalene

- Negativt netto driftsresultat og flere år med merforbruk
- Disposisjonsfondet er tømt
- Økende rente- og avdragsbelastning fra høy lånegjeld
- Presset likviditet og økt bruk av kassakreditt

Hva kan dette bety i praksis?

- Strammere prioriteringer og endringer i tjenester
- Mindre økonomisk handlingsrom ved uforutsette hendelser
- Større sårbarhet for renteendringer
- Behov for omstilling for å møte demografiske endringer

Bakgrunn
Sortland kommune står ved utgangen av 2025 i en alvorlig og ikke-bærekraftig økonomisk situasjon. Kommunens samlede netto driftsresultat er betydelig negativt, og tidligere opparbeidede reserver er brukt opp. Dette innebærer at kommunen nå drifter på et nivå som ikke kan videreføres, og som krever omfattende omstilling for å sikre økonomisk bærekraft og forsvarlig tjenesteproduksjon framover.

Neste del
På neste side finner du en mer detaljert gjennomgang av de viktigste utfordringene – og hvorfor de påvirker kommunens økonomi og handlingsrom.

Viktige utfordringer i kommuneøkonomien

1. **Oppbrukt disposisjonsfond**: Tidligere oppsparte midler er brukt opp, og kommunen har ikke lenger en buffer for å håndtere uforutsette kostnader eller merforbruk.
2. **Vedvarende negativt driftsresultat**: Driftsnivået er høyere enn de frie inntektene kan bære. Uten strukturelle tiltak vil dette gi ytterligere merforbruk og økt gjeldsbelastning.
3. **Høy og økende lånegjeld**: Sortland har nå en gjeldsgrad som ligger høyere enn både landet uten Oslo og flere sammenlignbare kommuner. Store investeringer de siste årene – særlig nytt sykehjem – har økt gjeldsnivået betydelig. Langsiktig gjeld i kommunen har passert 1,6 MRD NOK.
4. **Betydelige renteutgifter**: Høyt rentenivå kombinert med en stor andel gjeld på flytende rente gjør kommunen svært sårbar. Renteutgiftene er en av hovedårsakene til merforbruket i driften.
5. **Presset likviditet**: Det har vært presset likviditet gjennom store deler av 2025, og kommunen har fra år 2026 måttet øke trekkrettighetene fra 70 MNOK til 140 MNOK for å sikre betalingsevne.
6. **Avvik mellom budsjett og faktisk forbruk**: Manglende budsjettregulering høsten 2025 har bidratt til store avvik, særlig i tjenesteområder med høyt aktivitetsnivå, hvor det har vært rekrutteringsutfordringer og behov for økt vikarbruk.
7. **Demografiske endringer**: Nedgang i de yngste aldersgruppene og økning i eldre aldersgrupper vil fremover forsterke behovet for omstilling i tjenestene.

Oppsummering
Sortland kommune har vesentlig svekket økonomisk handleevne ved utgangen av 2025. For å komme i balanse må kommunen prioritere hardere og gjennomføre strukturelle tiltak over tid.

Hva som må til framover

- Tydelige prioriteringer av hvilke tjenester som skal styrkes, videreføres eller endres
- Tiltak som reduserer kostnadsnivået til et bærekraftig nivå
- Langsiktig økonomisk omstilling som tar høyde for renteutvikling og demografi

Avslutning: Året som kommer vil kreve god dialog og tydelige valg – både politisk og administrativt – for å sikre at kommunen kan levere trygge og gode tjenester innenfor inntektene den faktisk har.

Det er utarbeidet en-siders oppsummeringer per rammeområde for driften i 2025. For nærmere overblikk i oppvekst, helse og omsorg, teknisk og samfunnsutvikling, samt kommunedirektør, les rammeområdenes egne oppsummeringer.

Økonomistatus – rammeområde oppvekst per 31.12.2025

Kort oppsummert: Oppvekstområdet hadde i 2025 et samlet merforbruk på **23,98 MNOK**. Avviket skyldes i hovedsak økte utgifter og lavere inntekter knyttet til **NAV og integrering**, mens barnehage, barnevern og deler av utdanningsområdet leverte mindreforbruk.

Hovedpunkter i økonomien

Område	Avvik (MNOK)	Kommentar (kort)
NAV	+29,3	Det store merforbruket skyldes økte boutgifter/livsopphold for flyktninger (18 MNOK), høyere kvalifiseringsstønad (5 MNOK), og lavere inntekter i integrering (6,8 MNOK)
Barnehage	−1,57	Avvikling av avdeling + merinntekter (prosjektmidler/tilskudd) har gitt et samlet mindreforbruk
Barnevern	−3,35	Færre barn i omsorg og færre vedtak (institusjon/beredskap) har ført til samlet mindreforbruk.
Utdanning	−0,43	Mindreforbruk ved Sortland barneskole (refusjoner/tilskudd/lav vikarbruk) veier opp for merforbruk ved andre skoler og enhet utdanning kom ut med samlet mindreforbruk.

Sentrale utfordringer i oppvekst i 2025 og for tiden framover

Foto: Andre Riise

- **Stor utgiftsvekst i NAV:** Kostnadsnivået knyttet til flyktninger overstiger rammer og påvirker hele oppvekstområdet.
- **Rekrutteringsutfordringer:** Vansker med å skaffe kvalifisert personell, høyt sykefravær og lav vikartilgang gir økt press på tjenestene.
- **Demografiske endringer:** Færre barn i barnehage og skole krever tilpasning av kapasitet og struktur.
- **Økt kompleksitet i tjenestebehovene:** Flere barn og unge trenger sammensatte tjenester som krever mer tverrfaglig innsats og høyere ressursbruk.

Oppsummering

Hva betyr dette?

Oppvekst leverer gode økonomiske resultater på flere enheter, men **samlet økonomi svekkes betydelig av kostnadsnivået i NAV**.

Strukturelle forhold som påvirker økonomistyringen over tid

- Demografien endrer seg raskt, og tjenestestrukturen følger ikke utviklingen.
- NAVs kostnader knyttet til flyktninger ligger på et nivå som ikke samsvarer med budsjettrammene. Det ble ikke budsjettregulert for dette høsten 2025.
- Bemanningsutfordringer gir høy bruk av vikarer, overtid og midlertidige løsninger.

Veien videre

Samlet viser dette at oppvekstområdet **trenger langsiktige tilpasninger i struktur, kapasitet og ressursbruk** for å sikre økonomisk bærekraft og forutsigbar drift i årene framover.

Økonomistatus – rammeområde helse og omsorg per 31.12.2025

Kort oppsummert: Helse og omsorg hadde i 2025 et samlet merforbruk på **6,4 MNOK** mot revidert budsjett. Avviket er i hovedsak knyttet til høyere driftsutgifter enn forutsatt, med økte lønnsutgifter knyttet til sykefravær og behov for bruk av vikarer og overtid.

Hovedpunkter i økonomien

Område	Avvik (MNOK)	Kommentar (kort)
Lønnskostnader	+ 11,44	Merforbruk grunnet økt behov for bruk av vikarer/ekstrahjelp og overtid, insentivlønn i legetjenesten, samt sykefravær som krever innleie for å opprettholde forsvarlig drift.
Driftsutgifter	+ 24,87	Merforbruk skyldes i hovedsak økt etterspørsel etter tjenester, høyere priser og flere underbudsjetterte eller uforutsette kostnader. Særlig driver kjøp av eksterne tjenester, vikarbruk og legetjenesten kostnadsveksten. I tillegg er det økte utgifter til transport, medisiner, utstyr, IKT og leie av boliger og lokaler. Investeringer som er delvis belastet drift, same manglende budsjettering av enkelte kostnader, har også forsterket merforbruket.
Inntekter	– 29,91	Merinntekter grunnet høyere refusjonsinntekter og merinntekter fra prosjekter/tilskudd og brukerbetaling (sykehjemsplass/legetjenester) demper avviket, men ikke nok til å balansere merforbruket.

Sentrale utfordringer i helse og omsorg i 2025 og for tiden framover

- **Rekruttering og kompetanse:** Vedvarende mangel på kvalifisert arbeidskraft innen pleie/omsorg, legetjeneste og psykisk helse gir økte kostnader og slitasje på ansatte.
- **Høyt og ujevnt fordelt sykefravær:** Sykefraværet er fallende, men fortsatt høyt i flere avdelinger (særlig hjemmetjeneste, miljøtjeneste og rus/psykiatri), med økt innleiebehov og uforutsigbar drift.
- **Økte behov og mer komplekse tjenester:** Flere brukere trenger omfattende tjenester, både i hjemmetjenesten og psykisk helse.
- **Kostnadsvekst i kjøp av private tjenester:** Betydelige og delvis lite styrbare utgifter, særlig innen legetjeneste og BPA.
- **Strukturendringer og omorganisering:** Endringer i modell og ansvarsfordeling kan gi omstillingskostnader og mindre presise budsjettrammer på kort sikt.

Oppsummering

Helse og omsorg har i 2025 levert nødvendige tjenester under krevende rammevilkår, men den økonomiske utviklingen viser at utfordringene er **strukturelle**:

- Tjenestebehovet vokser raskere enn rammene
- Rekruttering og sykefravær driver lønns- og driftskostnader opp
- Økte utgifter til private tjenester og eksterne plasser er vanskelig å styre
- Demografiske endringer peker mot ytterligere press i årene fremover

For å sikre bærekraft blir det viktig at kommunen fremover arbeider videre med **strukturtilpasninger, riktig dimensjonering av tjenester, kompetanseheving og digitalisering.**

Økonomistatus – rammeområde teknisk og samfunns-utvikling per 31.12.2025

Kort oppsummert: Rammeområdet hadde i 2025 et samlet merforbruk på **5,309 MNOK** mot revidert budsjett. Avviket knytter seg hovedsakelig til merforbruk innen **teknisk drift eiendom** og **teknisk drift kommunalteknikk**.

Hovedpunkter i økonomien

Område	Avvik (MNOK)	Kommentar (kort)
Teknisk drift eiendom	+2,712	Oppstart/drift av Fagerlundtunet uten tilførte midler, reduserte leieinntekter i Kulturfabrikken (Museum Nord), samt innkjøp av renholdsroboter belastet i 2025.
Teknisk drift kommunalteknikk	+2,766	Økte utgifter innen avløp (vedlikehold/kapital), lavere gebyrinntekter og enkelte regresskrav. Selvkostfond avløp er negativt ved årets slutt.

Sentrale utfordringer i teknisk og samfunnsutvikling i 2025 og for tiden framover

Foto: Andre Riise

- **Stort og økende vedlikeholdsetterslep** i kommunal bygningsmasse og uteområder.
- **Kostnadsvekst** i tekniske tjenester, blant annet innen materialer, energi og entreprenørtjenester.
- **Kapasitets- og kompetansebehov** innen både plan, kommunalteknikk og eiendomsdrift.
- **Nye og strengere nasjonale krav** innen klima, miljø, energi, avløp og arealbruk.
- **Behov for modernisering og digitalisering** av arbeidsprosesser og styringssystemer.

Oppsummering

Rammeområdet leverer viktige drifts- og utviklingsoppgaver, men merforbruket i 2025 og utviklingen i selvkost (avløp) viser at flere av utfordringene er **strukturelle** og vil kreve langsiktige prioriteringer, spesielt knyttet til vedlikeholdsetterslep, myndighetskrav og kostnadsvekst.

For å sikre bærekraft og forutsigbar drift framover blir det viktig å styrke prioritering og plan for å redusere vedlikeholdsetterslepet, tilpasse drift og investeringer til nye krav innen avløp/klima/miljø, videreutvikle digitalisering og styringssystemer, og jobbe målrettet med kapasitet og kompetanse i nøkkelroller.

Økonomistatus – rammeområde kommunedirektør 2025

Kort oppsummert: Rammeområde kommunedirektør hadde i 2025 et samlet **mindreforbruk på 4,64 MNOK**. Resultatet skyldes i hovedsak lavere felleskostnader til bruk av felles lønnspott, pensjonsutgifter og merinntekter, samtidig som enkelte poster som forsikringer, programvare/lisenser og lønn knyttet til innsparingstiltak har hatt merforbruk.

Hovedpunkter i økonomien

Område	Avvik (MNOK)	Kommentar (kort)
Organisasjon og utvikling	+ 1,6	Merforbruk utover budsjett skyldes økte utgifter til personalforsikringer, samt kjøp av programvare og lisenser.
Felles kapitler v/kommunedirektør	-6,24	Mindreforbruk under felles utgifter skyldes ubenyttede midler i felles avsatt lønnspott, samt laver pensjonsutgifter og premieavvik. Det er i tillegg noe merinntekter for produksjonsavgift for landbasert vindkraft.

Sentrale utfordringer for rammeområdet i 2025 og for tiden framover

Foto: David Jensen

- **Økonomisk omstilling og styring:** Betydelig arbeid med budsjettprosesser, tilpasninger og rapportering, samt behov for tett støtte til enhetsledere i en krevende økonomisk situasjon.
- **Kostnadsvekst i fellesposter:** Utgifter til forsikringer, programvare og lisenser har økt og krever kontinuerlig prioritering og kontrakts-/porteføljestyring.
- **Digitalisering og standardisering:** Videre effektivisering av rutiner og systemstøtte er nødvendig for å frigjøre kapasitet og øke kvalitet i støttefunksjonene.
- **Tilsyn og etterlevelse:** Flere eksterne tilsyn stiller krav til internkontroll,okumentasjon og

forbedringstiltak på tvers av organisasjonen.

- **Organisasjonsstøtte i høy kompleksitet:** Behov for å videreutvikle stabsfunksjonene slik at tjenesteområdene får tilstrekkelig faglig og operativ støtte i omstillingsperioden.

Oppsummering

Mindreforbruket i 2025 viser at kommunedirektørområdet samlet sett har hatt **god budsjettoppfølging** i et år med høy belastning på støttefunksjonene. Samtidig illustrerer merforbruk på enkelte drifts- og lønnsposter at det fortsatt er behov for tydelig prioritering, kostnadskontroll og gjennomføringsevne i omstillingstiltak.

For å styrke bærekraft og organisasjonen framover blir det viktig å videreføre og forsterke økonomistyring og enhetsstøtte i omstillingen, jobbe systematisk med porteføljestyring av fellesutgifter (forsikring/IKT-lisenser), prioritere digitalisering og standardisering som gir målbar effektivisering, og sikre god oppfølging av tilsyn og internkontroll med tydelige tiltak, ansvar og frister.